

Tarkaanfi Gara Gammachuun-Kutaa 1

Description

Dhugumatti, Faaruun hundi kan Rabbiiti, gargaarsaa fi araarama Isa kadhanna. Sharrii nafsee teenyaa fi badii hojii keenyaa irraa Isaan tiikfamna. Nama Rabbiin qajeelche kan isa jallisu hin jiru, nama Rabbiin jallise kan isa qajeelchu hin jiru. Itti fufuun: wanta shakkiin keessa hin jirre keessaa tokko gammachuun wanta namni hunduu garmalee barbaadudha. Namoonni hundu gammachuun ni kajeelu. Gammachuun kaayyoo isaanii olâ€™aanaadha. Garuu akkamitti wanta barbaadan kana argatanii?

Tarkaanfi Tokkoffaa:Haala sirriin amanuu (iimaanaa) fi Hojii gaggaarii hojjachuu

Hundeen, buâ€™uurri fi sababni hundarra guddaan gammachuutti nama geessuu amanuu (iimaanaa) fi hojii gaggaariidha. Rabbiin oltaâ€™aan ni jedha:

﴿مَنْ عَمِلَ صَلِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحِينَّهُ وَ حَيَاةً طَيِّبَةً وَ لَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾

â€œDhiiras taâ€™ii dubartii irraa nama muâ€™minadhugaan kan amane) taâ€™ee dalagaa gaarii hojjate, dhugumatti jirenyaa gaarii isa jiraachifna. Mindaa isaaniis irra gaarii waan isaan dalagaa turanitiin isaan mindeessina.â€ (suuratu An-Nahl 16:97)

Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa nama amanuu (iimaanaa) fi hojii gaarii walitti qabeef addunyaa tana keessatti jirenyaa gaarii, addunyaa tanaa fi Aakhiratti mindaa gaarii waadaa gale.

Sababni kanaa ifa. Dhugumatti namoonni Rabbiitti haala sirriin amanan, amanuun (iimaanni) sirriin kuni hojii gaariitti nama geessa, qalbii fi amala namaa fooyyessa, addunyaa fi Aakhirah sirreessa. Namoonni akkanaa hundee fi buâ€™uura sababoota gammachuun fi mirqaansu, sababoota dhiphinnaa, yaaddoo fi gaddaa ittiin qunnaman qabu. (Yeroo gammachuun fi mirqaansu, yeroo gaddaa fi dhiphinnaa maal hojjachu akka qaban buâ€™uura isaan qajeelchu qabu.)

Wantoota jaallatamoo fi nama gammachiisan fudhachuun, galata galchuu fi wanta faaydaa qabu keessatti itti fayyadamuun qunnamu. Yoo haala kanaan itti fayyadaman, itti gammaduun, [wanti gaariin kuni] akka turuu fi barakaa qabaatu kajeelu fi mindaa warra galatoofatanii abdachuun isaaniif argama.

Yeroo rakkoon, yaaddoo fi gaddi isaan qunnamu immoo wanta ittisu dandaâ€™aniin ni ittisu, wanta laaffisu dandaâ€™aniin ni laaffisu. Wanta humna irratti hin qabneef immoo obsa bareedaa obsu. Haala kanaan buâ€™aa rakkoo irraa humni ittisa cimaa fi muxannoon isaaniif argama. Obsaa fi mindaa abdachuun wantoonni jibbamoon ni badu. Bakka kanaa gammachuun, abdiin, tolaa fi mindaa Rabbii

kajeelun bakka qabata.

Akkuma Nabiyyiin (sallallahu aleih wassallam) kana ilaalcisee hadiisa sahiih keessatti jedhan: **Dhimmi muâ€™minaaj ajaâ€™iba. Dhugumatti, dhimmi isaa hundi kheeyrii (gaaridha). Kuni muâ€™minaaf malee eenyufillee hin taâ€™u. Yoo wanta gammachisaan isa tuqe, ni galateefata. Kanaafu isaaf gaarii taâ€™a. Yoo rakkoon isa tuqe, ni obsa. Kanaafu, isaaf gaarii taâ€™aâ€™**
Sahih Muslim 2999

Gammachuu fi rakkoo muâ€™mina(nama dhugaan amane) tuqu hunda keessatti kheeyri fi firiin hojii isaa akka dachaa taâ€™uu Nabiyyiin (sallallahu aleyh wassallam) ni beeksiisan. Kanaafi, kheeyri fi sharrii qunnamu keessatti namoota lama akka wal caalan ni argita. Kunis hamma iimaanaa fi hojii gaggaariin wal caalu irratti hundaaâ€™a.

Namni jalqabaa iimaanaa fi hojii gaggaarii qabu kheeyri fi sharrii galataa fi obsaan qunnama. (Yeroo kheyri (waan gaarii argatu) galata galcha, yeroo rakkoo ni obsa.) Kunis gammachuu fi mirqaansu Isaaf argamsiisa. Yaaddon, dhiphinni, gaddii fi dararaan jireenyaa isarraa deema. Addunyaa tana keessatti jireenyi gaariin Isaaf guuttamti.

Namni lammataa immoo wantoota jaallatamoo of tuuluun, daangaa darbuu fi dhaadachuun qunnama. (Wanta gaarii yommuu argatu of tuula, daangaa darba.) Kanaafu, amalli isaa karaa qajeelaa irraa jallata. Akkuma horin haafayu, innis ni haafaya. Inni kana waliinu qalbiin isaa boqonaa fi tasgabbii hin argattu. Gama baayâ€™een kan jeeqamuudha.

Gama 1ffaa-Wanta jaallatu dhabuu ni sodaata.

Gama 2ffaa-Rakkoon wanta jaallatamu kanarraa madduu ni sodaata

Gama 3ffaa- Nafseen daangaa ishiitti waan hin dhaabbanneef, dhimmoota birootif dharraâ€™a. Dhimma kana argachuus dhiisus dandaâ€™a. Dhimma kana yoo argate gama armaan oliitin ni jeeqama.

Wantoota jibbamoos dhiphinnaan, obsa dhabuun, sodaan, nuffiin qunnama. (Yommuu rakkoon isa qunnamu garmalee dhiphata, obsa dhaba, sodaa fi nuffiin guuttama.) Dararaa jireenyaa, dhibee sammuu fi qaamaa isa qunnamuu fi sodaa haala badaatti isa geessu hin gaafatin. Sababni kanaa, namni kuni mindaa (ajrii) hin abdatu, obsa isa jajjabeessu fi rakkoo isaaf laaffisu hin qabu.

Kuni hundi muxannoon kan mulâ€™atuudha. Akka fakkeenyaaatti gosa kana irraa nama tokko haala namoota irratti gadi buusun yoo qoratte, garaagarummaa guddaa muâ€™mina akkaata iimaana isaatiin hojjatuu fi namaakkana hin taane jidduu jiru ni argita. **Amantiin rizqii fi tola Rabbiin namaaf kennetti akka quufanii fi gammadan nama kakaasa.**

Muâ€™minni yommuu dhiveen ykn hiyyummaan ykn kan kana fakkaataniin qoramu, iimaana qabuu fi wanta Rabbiin isaaf murteesetti quufu isaatiin tasgabbaâ€™a taâ€™ee argita. Dhimma isaaf hin murteefamne qalbiin hin barbaadu. Nama isaa gadi jiru ilaala, nama isaa ol jiru hin ilaalu. Tarii gammachuun isaa gammachuu nama qabeenya walitti haru garuu quufun isaaf hin kennamne caaluu dandaâ€™a.

Gama biraatin, namni iimaana irratti hundaa™e hojii gaarii hin hojjanne immoo yommuu hiyyummaan ykn addunyaa irraa waa dhabuun qoramu, gadda cimaa fi dararaa keessatti isa argita.

Fakkeenyi biraa: yommuu sababoonni sodaa fi rakkoo argaman, nama iimaana sirrii qabu qalbiin isaa tan gadi dhaabattee fi nafseen isaa tasgabboofte taate argita. Yaada, dubbii fi hojii isa bira jiruun dhimma isaa ni tooâ€™ata. Wanta nama jeeqan kanaaf nafsee ofii leenjisee jira. Haalli kuni boqonnaa namaaf kenna, qalbii gadi dhaaba.

Nama iimaana hin qabne immoo faallaa haala kanaa irratti argita. Yommuu wanti sodaachisaan argamu, qalbiin isaa ni jeeqamti, sammuun isaa ni dhiphata, yaanni isaa ni bittinnaâ€™a, sodaa fi naasun isatti seena. Sodaan alaa fi dhiphinni keessaa isarratti tuulama. Maalummaa kanaa jechaan ibsuun ni ulfaata. Namoota irraa gosti kuni yoo sababoonni uumamaa shaakallii baayâ€™ee barbaachisuu isaaniif hin argamin, humni isaanii ni jiga, sammuun isaanii garmalee dhiphata. Kunis iimaana akka obsan nama taasisu dhabuu irraa madda. (Iimaana sirrii waan hin qabneef sodaa fi dhiphinna hangana hin jedhamnetti lixu.)

Namni gaarii hojjatu fi namni badii hojjatu, muâ€™mina fi kaafirri, gootummaa muxannoon argamuu fi dandeetti uumamaa wanta sodaachisa laaffisu argachuu keessatti qooda waliin fudhatu. (Muâ€™minnis kaafiris muxannoo fi leenjin gootummaa argachuu dandaâ€™a, akkasumas, dandeetti uumamaa sodaa itti laaffisan argachuu dandaâ€™a.) Garuu muâ€™minni jabeenya iimaana isaatiin, obsaan, Rabbiin irratti hirkachuu fi mindaa Isaa abdachuun [kaafira] irraa adda baha. Amalooni kunniin gootummaa isaa ni dabalu, sodaa isarratti laaffisu, rakkoo isaaf salphisu. Akkuma Rabbiin oltaâ€™aan jedhe:

﴿إِن تَكُونُوا تَالَّمُونَ فَإِنَّهُمْ يَأْلَمُونَ كَمَا تَأْلَمُونَ وَتَرْجُونَ مِنْ أَنَّ اللَّهَ مَا لَا يَرْجُونَ﴾

â€œYoo kan laalattan taatan, akkuma isin laalattan isaanis laalatu. Wanta isaan hin abdanne isin **Rabbitiin irraa abdattu.**â€ Suuratu An-Nisaa 4:104 (Sababa waraanaatin yoo rakkattan, akkasuma diinonni keessan san caala rakkenna cimaa rakkatu. Isaan kana waliinu isiniin loluu irraa of hin qustan. Isin isaan caalaa kanaaf warra maltaniidha. Sababni isaas, isin mindaa, injifannoo fi gargaarsa Rabbitiin irraa abdattu. Isaan immoo kana hin abdatan.[\[1\]](#))

Muâ€™mintooni Rabbitiin irraa gargaarsa addaa sodaa bittineessu argatu. Rabbitiin oltaâ€™aan ni jedha:

﴿وَاصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ﴾

â€œObsaa. Dhugumatti Rabbitiin warra obsan waliin jira.â€ Suuratu Al-Anfaal 8:46

Sababoota yaaddo, gaddaa fi dhiphinna oofan keessaa tokko **dubbii fi hojiin uumamtootatti tola ooludha.** Kuni hundi kheeyri fi ihsaana (tola ooludha). Rabbitiin sababa kanaan hamma tola oolan irratti hundaaâ€™e nama gaarii fi badaa irraa yaaddoo fi gadda oofa. Garuu muâ€™minni nama biraa caalaa qooda guddaa fi guutuu taâ€™e qaba. Tola oolun isaa ikhlaasaa fi mindaa abdachuun irraa kan burqee waan taâ€™eef muâ€™minni adda baha. Kanaafu, Rabbitiin waan gaarii hojjachuu isaaf laaffisa, ikhlaasa

qabaachu fi mindaa abdachuu isaatiif wanta jibbamaa isarraa ittisa. Rabbiin oltaâ€™aan ni jedha:

﴿لَآخِرَ فِي كَثِيرٍ مِّنْ نَجْوَتْهُمْ إِلَّا مَنْ أَمْرَ بِصَدَقَةٍ أَوْ
مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلَاحٍ بَيْنَ النَّاسِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ أُبَتِغَاةً
مَرْضَاتِ اللَّهِ فَسُوفَ تُؤْنِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا﴾

114

â€œNama sadaqatti yookiin waan gaariitti yookiin namoota jidduutti araara buusutti ajaje malee maqoo isaanii baayâ€™ee keessa kheeyrin hin jiru. Namni jaalala Rabbii barbaadun kana hojjate, mindaa guddaa isaaf kennina.â€ Suuratu An-Nisaa 4:114

[Dubbii namoonni dhoksaan wal jidduutti haasawan baayâ€™ee keessa faaydan hin jiru, dubbii waan gaarii hojjachuutti ykn sadaqaa kennutti ykn jecha gaariitti ykn namoota walitti araarsutti waamuu yoo taâ€™e malee. Namni dhimmoota kanniin irraa jaalala Rabbii barbaadu fi mindaa Isaa kajeelun hojjate, mindaa guddaa isaaf kennina.]^[2] Rabbiin oltaâ€™aan dhimmoonni kunniin kheeyri akka taâ€™anitti beeksise. Kheeyrin kheeyri biraa fida, sharrii ittisa. Muâ€™mina ajrii abdatuuf Rabbiin ajrii (mindaa) guddaa isaaf kenna. **Mindaa guddaa kana keessaa yaaddoo fi gaddi namarraa deemudha**

[Click to access tarkaanfile-jireny-a-gammachuutti-nama-geessan-1.pdf](#)

Madda:

[Al-Wasaaâ€™ilul Mufiidati lihayaati Saâ€™iidati](#) Fuula 13-17, Sheykh Abdurahmaan ibn Naasir As-Sâ€™adi

[1] Tafsiiru Muyassar-95 [2] Madda olii

Date Created

May 23, 2020

Author

admin